

- N.B. : (1) All questions are compulsory
(2) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. (a) Explain the following terms (any four) :- 8
(i) Primary data (ii) Advertising on line
(iii) E-Commerce (iv) Marketing Mix
(v) Speciality Goods (vi) Niche Marketing.
- (b) State giving reasons whether the following statement 'True or False' 6
(any three) :-
(i) Marketing and selling are same.
(ii) A service organisation provides tangible products.
(iii) Market Segment means market expansion.
(iv) Test marketing process conducting in small area.
(v) Secondary data collect from survey.
2. (a) Explain the features of marketing. 6
(b) Distinguish between local market and national market. 6
- Or
2. (a) Explain the factors affecting selection of distribution channels. 6
(b) Distinguish between marketing and selling. 6
3. (a) Discuss the components of marketing mix. 6
(b) Discuss the steps in the development of a new product. 6
- Or
3. (a) What are the features of Rural Marketing ? 6
(b) Explain Limitation of Marketing Research. 6
4. (a) What are main bases of market segmentation ? 6
(b) Explain important methods of pricing. 6
- Or
4. (a) Explain the stages in marketing research process. 6
(b) What are the main types of advertising ? 6

[TURN OVER

Section II

5. Explain the following concept (any five) :- 14
- (i) Capital Plan
 - (ii) Over capitalisation
 - (iii) Over trading
 - (iv) Merger
 - (v) Diversification
 - (vi) SEBI
 - (vii) Leverage Ratio
6. (a) What are the functions of a Finance Manager ? 6
- (b) Explain the function of Credit Rating Agencies. 6
- Or
6. (a) What is working capital ? Explain the advantage of working capital. 6
- (b) What are the role of Lending institutions ? 6
7. (a) What are the problems of capital market in India ? 6
- (b) Which are the reasons for growth of capital market in India ? 6
- Or
7. (a) What are the causes of over capitalisation. 6
- (b) Discuss the function of merchant banking. 6
8. (a) What are the role play ethics in business ? 6
- (b) What are the social responsibility of business toward share holders and society ? 6
- Or
8. (a) Explain the main resources of fixed capital. 6
- (b) Explain the various types of factoring. 6

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. (अ) खालील संज्ञांचे अर्थ स्पष्ट करा (कोणतेही चार) :- ८
 (१) प्राथमिक माहिती (२) मायाजाळातील जाहिराती
 (३) ई-कॉमर्स (४) विपणन मिश्रण
 (५) विशिष्ट वस्तू (६) कोनाडा विपणन.
- (ब) खालील विधाने बरोबर अथवा चूक आहेत. कारणे देऊन स्पष्ट करा (कोणतेही तीन) :- ६
 (१) विपणन व विक्रय समान आहेत.
 (२) सेवा संस्था दृश्यदेयी वस्तू उपलब्ध करतात.
 (३) विपणन विभाजन म्हणजे विपणनाचा विस्तार होय.
 (४) चांचणी विपणन प्रक्रिया छोट्या क्षेत्रात केली जाते.
 (५) दुय्यम माहिती पाहणी पध्दतीद्वारे जमा केली जाते.
२. (अ) विपणनाची वैशिष्ट्ये सांगा. ६
 (ब) फरक सांगा स्थानिक बाजारपेठ व राष्ट्रीय बाजारपेठ.
 किंवा ६
२. (अ) वितरण साखळीवर प्रभाव पाडणारे घटक सांगा. ६
 (ब) फरक सांगा :- विपणन व विक्री. ६
३. (अ) विपणन मिश्रणातील घटक सांगा. ६
 (ब) नवीन वस्तू उत्पादनातील पायऱ्या स्पष्ट करा. ६
 किंवा ६
३. (अ) ग्रामीण बाजारपेठेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ६
 (ब) विपणन संशोधनातील मर्यादा सांगा. ६
४. (अ) विपणन विभागीकरणाचे निकष सांगा. ६
 (ब) किंमत ठरविण्याच्या पध्दतीचे महत्त्व स्पष्ट करा. ६
 किंवा ६
४. (अ) विपणन संशोधनातील पायऱ्या स्पष्ट करा. ६
 (ब) जाहिरातीचे निरनिराळे प्रकार सांगा. ६

[TURN OVER

विभाग २

५. खालील संकल्पना स्पष्ट करा (कोणत्याही पाच) :-

- (१) भांडवल नियोजन
- (२) अतीभांडवलिकरण
- (३) अधिक भांडवल
- (४) विलीनीकरण
- (५) नवीन क्षेत्रात पदार्पण
- (६) सेबी
- (७) लिट्टेरेज रेशो.

१४

६. (अ) वित्तीय व्यवस्थापकाची कार्ये कोणती ?
(ब) पतमापन संस्थेची कार्ये विशद करा.

किंवा

६. (अ) खेळते भांडवल म्हणजे काय ? त्यांचे फायदे सांगा.
(ब) वित्तीय संस्थेची भूमिका सांगा.

७. (अ) भारतीय भांडवल बाजाराच्या त्रुटी विशद करा.
(ब) भारतीय भांडवल बाजाराच्या विकासाची कारणे सांगा.

किंवा

७. (अ) अतीभांडवली करणाची कारणे सांगा.
(ब) व्यापारी बँकेची कार्ये सांगा.

८. (अ) व्यावसायिक नितिमतेची भूमिका सांगा.
(ब) व्यवसायाच्या भागधारकाप्रती व समाजाप्रती असणाऱ्या जबाबदाऱ्या स्पष्ट करा.

किंवा

८. (अ) स्थिर भांडवलाचे मुख्य स्रोत सांगा.
(ब) कारणीभूत गोष्टीचे प्रकार स्पष्ट करा.

Company Secretarial Practice

N.B. : (1) Attempt any **five** questions.

(2) **Figures to the right** indicate **full marks**.

1. (a) Who is a Company Secretary ? 10
(b) What are the qualifications of a Company Secretary ? 10
2. (a) Describe in brief the stages in the formation of a Company. 10
(b) When can Company forfeit its shares ? 10
3. (a) What is debenture capital ? State and explain kinds of debenture. 10
(b) Distinguish between Private and Public Company. 10
4. (a) State the duties of a Director. 10
(b) State the duties of a Managing Director. 10
5. (a) Why Company Meetings are called ? 10
(b) What is the procedure of making calls ? 10
6. (a) What are the duties of Chairman of a Company meeting. 10
(b) What is notice ? State the statutory conditions related to it. 10
7. (a) What are the methods of voting ? 10
(b) What are the methods of transfer of shares ? 10
8. (a) What are the methods of acquiring membership of a Public Company ? 10
(b) What is register of member ? What are the statutory conditions related to it. 10
9. Draft the specimen (any two) :- 20
 - (a) Special Resolution
 - (b) Notice of Convening A.G.M.
 - (c) Letter of Allotment
 - (d) Share Certificate.
10. Write short notes on any four :- 20
 - (a) Articles of Association
 - (b) Motion
 - (c) Lien on Share
 - (d) Internal Auditor
 - (e) Board Meeting
 - (f) Share Warrant.

[TURN OVER

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
 (२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) मूळ इंग्रजी प्रश्न प्रमाण मानावेत.
१. (अ) कंपनी सचिव कोण असतो ? १०
 (ब) कंपनी सचिवाची योग्यता स्पष्ट करा. १०
२. (अ) कंपनी स्थापनेतील विविध टप्प्यांचे संक्षिप्त वर्णन करा. १०
 (ब) कंपनी भाग जमी केव्हा करू शकते ? भाग जमीची पध्दती स्पष्ट करा. १०
३. (अ) कर्ज रोखे भांडवल म्हणजे काय ? कर्ज रोख्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. १०
 (ब) खाजगी व सार्वजनिक कंपनी या दोहोंमधील फरक स्पष्ट करा. १०
४. (अ) संचालकाची कर्तव्ये सांगा. १०
 (ब) व्यवस्थापकीय संचालकाची कर्तव्ये सांगा. १०
५. (अ) कंपनीच्या सभा कोणत्या कारणासाठी बोलवितात ? १०
 (ब) 'भागमागणी' पध्दती कोणती ? १०
६. (अ) कंपनी सभेच्या अध्यक्षीय कर्तव्ये कोणती ? १०
 (ब) सभेचे सूचना पत्रक म्हणजे काय ? त्याबाबतच्या कायदेशीर बाबी कोणत्या ? १०
७. (अ) मतदानाच्या विविध पध्दती कोणत्या ? १०
 (ब) भाग हस्तांतराच्या पध्दती कोणत्या ? १०
८. (अ) कंपनीचे सभासदत्व मिळविण्याच्या विविध पध्दती कोणत्या. १०
 (ब) भाग धारक नोंदवही म्हणजे काय ? त्या संदर्भातील कायदेशीर तरतुदी कोणत्या ? १०
९. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे नमुने द्या :- २०
 (अ) विशेष ठराव
 (ब) वार्षिक सर्वसाधारण सभेचे सूचना पत्रक
 (क) भाग वाटप पत्र
 (ड) भाग दाखला.
१०. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :- २०
 (अ) नियमावली (ब) प्रस्ताव
 (क) भागावरील राखून ठेवलेला हक्क (ड) अंतर्गत हिशोब तपासनीस
 (इ) संचालक मंडळाची सभा (फ) भाग अधिकार पत्र.

- N.B. :** (1) Question No. 1 is compulsory and Attempt any five questions from the rest.
 (2) Figures to the right indicate full marks.
 (3) Working notes should be given wherever necessary.

1. Apte and Bhate were Partners Sharing Profits and Losses in the ratio of 3:1. 20
 As from 1st January, 2008 they admitted Sathe into partnership giving him 1/5 of the profits. Sathe brought in cash Rs. 42,000/- of which Rs. 12,000 was considered as being for Goodwill and remaining as his capital. The trial balance was prepared on 31st December, 2008.

	Rs.		Rs.
Current A/c :		Capital A/c :	
Apte	3,000	Apte	15,000
Bhate	2,000	Bhate	9,000
Sathe	2,000	Sathe	42,000
Purchases	1,65,000	Sales	2,55,000
Returns	5,000	Returns	3,000
Debtors	60,300	Creditors	30,000
Bills Receivable	10,000	Bills Payable	19,000
Opening Stock	25,000	R.D.D. A/c.	2,800
Wages	20,000	Interest on Investment	600
Salaries	8,000	O/S Wages	5,600
Furniture	7,000		
Furniture (Purchased on 31st Dec. 2008)	1,000		
Building	45,200		
Postage	3,500		
Loan to Bhate 6% (1st Sep. 08)	4,000		
10% Investment (31st March, 2008)	10,000		
Prepaid Insurance	400		
Rent, Rates, Insurance Cash	2,000		
Cash	8,600		
Total	3,82,000	Total	3,82,000

Adjustments :—

- Provide depreciation on Building and Furniture at @10% p.a.
- Sales includes an item of Rs. 300 for goods supplied to Bhate.
- An item of Rs. 1,000 due from a customer, who become insolvent and nothing could be recovered from him.
- R.D.D. is to be maintained at 5% on debtors.
- Stock on 31st December, 2008 is valued at cost price Rs. 12,000.
- During the year building repairs charges Rs. 1,200 recorded on Building A/C.
- As per the new partnership deed : Apte and Bhate are entitled for annual salary of Rs. 2,000 each.
- Interest on all partners capital is allowed at @10% p.a.
- New Profit sharing ratio is 3:1:1
prepare Final Account of the firm.

[TURN OVER

2. R.S. and T Sharing profits and Losses in the proportion of 3:2:1 agreed upon dissolution of their partnership on 31st December, 2008, on which date their Balance Sheet was as under :—

Liabilities	Rs.	Assets	Rs.
Capital R	1,00,000	Machinery	1,00,000
S	50,000	Stock-In-Trade	20,000
Mrs.R's Loan	25,000	Investments	52,000
Creditors	46,250	Joint Life Policy	35,000
Life Policy Fund	35,000	Debtors	23,500
Investment Fluctuation Fund	15,000	(-) R.D.D.	1,500
		Cash at Bank	13,750
		T's Capital	28,500
Total	2,71,250	Total	2,71,250

The Life Policy is surrendered for Rs. 25,000. The Investments are taken over by 'R' for Rs. 44,000 and agree to discharge his wife's Loan. The other assets are realised at Rs. 1,80,000. The expenses of realisation amounted to Rs. 1,500. It is found that a motor cycle not recorded in the books is worth Rs. 8,000. The same is taken over by creditors at Rs. 7,000. The remaining creditors are paid in full. Show the Realisation Account, Partners Capital Account and Bank Account on Completion of the dissolution of the firm.

3. P & Co. (consisting P & Q as partners sharing profit and losses in the ratio of 2:1) and R & Co. (consisting of P & R as partners) decide to amalgamate their business with effect from 31st December, 2008 on which date their respective Balance Sheet stood as under :—

Balance Sheets as on 31st December, 2008

Liabilities	P & Co. Rs.	R & Co. Rs.	Assets	P & Co. Rs.	R & Co. Rs.
Capital			Furniture	3,000	10,000
P	15,000	50,000	Motorcars	15,000	16,000
Q	15,000	—	Goodwill	—	24,000
R	—	10,000	Stock	12,000	50,000
Reserve	—	4,000	Debtors	12,000	4,000
Creditors	12,000	30,000	Investments :		
Bills Payable	3,000	26,000	Share in R Ltd.		—
			Cash at Bank	3,000	16,000
Total	45,000	1,20,000	Total	45,000	1,20,000

Additional Information :—

- Included in the above Balance Sheets was an amount of Rs. 2,000/- owing by P & Co. to R & Co.
- On the above date the investments held by R & Co. in R Ltd. were realized on a premium of 10% over the cost thereof viz Rs. 10,000/-. These had earlier been fully written off in addition to the Reserve created owing to the shares being partly paid.
- Goodwill of P & Co. was to be valued at Nil.

You are required to give necessary ledger accounts to close the books of P & Co. and R & Co.

4. (a) Prepare a Bank Reconciliation Statement as on 31-12-2008 from the following information and extracts. 10

CASH-BOOK
(Bank Column)

2008			2008		
Dec. 1	To Balance b/d.	1,500	Dec. 8	By Kirti	500
4	To Vinita	1,600	15	By Electricity	1,500
7	To Sales	250	18	By Purchase	300
10	To Ramesh	752	20	By Kirti	309
15	To Suresh	650	25	By Keshav	200
20	To Interest	62	29	By Yadav	100
25	To Rent	100	31	By Balance c/d.	2,005
	Total	4,914		Total	4,914

PASS-BOOK

2008			2008		
Dec. 12	To Kirti	500	Dec. 1	By Balance b/d	1,500
17	To Electricity	1,500	10	By Vinita	1,600
19	To Purchase	300	10	By Sales	250
31	To Balance c/d.	1,901	15	By Ramesh	725
			18	By Interest	26
			30	By Rent	100
	Total	4,201		Total	4,201

- (b) You are the accountant of M/s. Himalay Ltd. Prepare payment voucher from the following information. 6
The amount of Rs. 15,000 paid to Ramkrushna Yadav as Rent by Cheque No. '0046930' dated 31-12-2008 drawn on Bank of India.
5. From the following details calculate value of Closing Stock on 31-12-2008 according to (i) FIFO Method and (ii) Weighted Average Method. 16

Date	Transactions	No. of Units	Rate per Unit Rs.
01-12-2008	Opening Stock	4,000	50.00
04-12-2008	Purchased	1,000	55.00
07-12-2008	Issued	4,000	—
10-12-2008	Purchased	6,000	61.50
13-12-2008	Issued	5,000	—
16-12-2008	Purchased	5,000	62.80
19-12-2008	Issued	6,000	—
23-12-2008	Purchased	8,000	64.25
26-12-2008	Issued	7,000	—
29-12-2008	Purchased	5,000	66.80
31-12-2008	Issued	4,000	—

[TURN OVER

6. Ramdas Ltd. invited applications for 15,000 shares of Rs. 10/- each at a premium of Rs. 2 per share. The share amount was payable as follows :— 16

On Application Rs. 4/-
On Allotment Rs. 4/- (including premium) and
On First and Final call Rs. 4/-

Applications were received for 20,000 shares. Applications for 2,000 shares were rejected and allotment was made among the remaining applicants proportionately. A person holding 200 shares did not pay the call moneys the directors decided to forfeit these shares. They were re-issued as fully paid at Rs. 9/- per share. Give Journal entries and prepare the balance sheet.

7. Rane Brothers are engaged in coal mining. They purchased Wagons from Indian Wagons Ltd. on Hire-purchase system on 1st Jan. 2005. The cash-price of the Wagon was Rs. 2,30,000. They paid Rs. 50,000 as down payment and the balance in Three annual instalments of Rs. 60,000 each plus interest at 10% per annum. Depreciation at 10% per annum was charged on Wagons on diminishing balance method. Show the following Ledger Accounts for three years ending 31st December every year in the books of M/s Rane Brothers. 16

(a) Wagon A/c (b) Indian Wagons Ltd. A/c. (c) Interest A/c.

8. Following are the balances extracted from the books of Mr. Sahil as on 31-12-2008. 16

	Rs.		Rs.
Advertisement	6,000	Patents and Trade marks	7,200
Bad Debts	6,312	Plant and Machinery	43,939
Bills Payable	18,315	Power	9,835
Bills Receivable	12,846	Purchases	3,12,411
Buildings	49,500	Purchase Returns	2,513
Capital	1,00,000	Factory Rent, Rates and Taxes	7,358
Carriage Inwards	2,215	Salaries	14,915
Carriage Outwards	3,780	Sales	4,88,632
Cash in hand	535	Sale of Machinery	7,500
Dividends	4,500	Sales Returns	4,635
Drawings	23,309	Stock on 1-1-2008 :	
Furniture	10,000	Raw Materials	29,158
Insurance	2,912	Finished Goods	95,718
Investments at Cost	3,500	Sundry Creditors	95,495
Loans	45,000	Sundry Debtors	92,475
		Wages	56,812

You are required prepare Trial Balance from the above, any difference in Trial Balance should be assumed as Bank Balance or Bank overdraft.

9. Write short notes on any four of the followings :— 16

(a) Benefits of Computerised Accounting.
(b) Types of Lease.
(c) Excess Capital Method.
(d) Asset Accrual Method.
(e) Stores Ledger.
(f) Types of Debentures.

VI-Mark-111
Con. 11-09.

TT-5399

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Attempt any **three** questions from **each** section.
 (2) Tie **both** sections **together**.
 (3) **Figures** to the **right** indicate **full marks**. Con. 11-09.

Section I

1. (a) What is advertising ? What are its salient features ? 8
 (b) Explain the effects of advertising on :- 8
 (i) Production cost (ii) Consumer prices.
2. (a) "Advertising creates wastes." Comment. 8
 (b) Discuss the positive and negative effects of advertising on cultural values of society. 8
3. (a) Explain the various bases of market segmentation. 8
 (b) Explain the role of advertising in raising standard of living. 8
4. (a) Discuss post testing methods of measuring advertising effectiveness. 8
 (b) Explain the factors influencing newspaper advertising. 8
5. (a) What is product life cycle ? Discuss the stages in the process of product life cycle. 8
 (b) Distinguish between Product and Brand. 8
6. Write short notes on (any **three**) :- 18
 (a) Active participants in advertising
 (b) Audit Bureau of circulation
 (c) Ethics in advertising
 (d) Essentials of good poster
 (e) Institutional advertising
 (f) Packaging.

Section II

7. (a) Explain the merits and demerits of Television advertising. 8
 (b) Describe the different forms of Advertising Headlines. 8
8. (a) What is visualisation ? State the steps in visualisation. 8
 (b) What is outdoor advertising ? What are its merits ? 8
9. (a) Define copywriting. Explain essentials of good copy. 8
 (b) What is Illustration in advertising ? Explain the essentials of good illustration. 8
10. (a) What is client turnover ? Explain various causes of client turnover. 8
 (b) Distinguish between buying motives and selling points. 8
11. (a) Define an advertising agency. Explain its functions. 8
 (b) What are major criticisms levelled against advertising ? 8
12. Write short notes on (any **three**) :- 18
 (a) Good slogan (b) Misleading advertising
 (c) Types of customers (d) Media planning
 (e) Radio advertising (f) Types of layout.

[TURN OVER

- सूचना : (१) प्रत्येक विभागातून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 (२) दोन्ही विभागांच्या उत्तर-पत्रिका एकत्र बांधाव्यात.
 (३) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. (अ) जाहिरात म्हणजे काय ? त्याची वैशिष्ट्ये कोणती ? ८
 (ब) जाहिरातीचे खालील गोष्टींवर कोणते परीणाम होतात, ते स्पष्ट करा :- ८
 (१) उत्पादन खर्च (२) ग्राहक किंमत.
२. (अ) "जाहिरात अपत्यव निर्माण करते" स्पष्ट करा. ८
 (ब) जाहिरातीचे सांस्कृतिक मूल्यावर सकारात्मक व नकारात्मक परिणाम कसे होतात ते स्पष्ट करा. ८
३. (अ) बाजार प्रभागीकरणच्या विविध पध्दती विषद करा. ८
 (ब) रहाणीमान उंचावण्यामध्ये जाहिरातीचे स्थान विषद करा. ८
४. (अ) जाहिरात परिणाम मूल्यांकनाच्या उत्तर चाचण्या घेणाऱ्या पध्दती विषद करा. ८
 (ब) जाहिरात माध्यम निवडताना विचारात घ्यावयाचे घटक स्पष्ट करा. ८
५. (अ) वस्तू-जिवन-चक्र म्हणजे काय ? वस्तू-जिवन-चक्र प्रक्रियेतील टप्पे स्पष्ट करा. ८
 (ब) वस्तू व बोधचिन्ह या दोहोमधील फरक स्पष्ट करा. ८
६. टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) :- १८
 (अ) जाहिरातीतील क्रियाशील घटक (ब) ऑडिट ब्युरो ऑफ सर्व्हेल्शन
 (क) जाहिरातीतील नितीमत्ता (ड) चांगल्या फलकांची वैशिष्ट्ये
 (इ) संस्थात्मक जाहिरात (फ) संवेदन.

विभाग २

७. (अ) दूरदर्शन जाहिरातीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा. ८
 (ब) जाहिरात मधल्याचे निरनिराळे प्रकार कोणते ते सांगा. ८
८. (अ) जाहिरात दृष्टीक्षेप म्हणजे काय ? त्यातील टप्प्यांची चर्चा करा. ८
 (ब) बाह्य जाहिरात म्हणजे काय ? बाह्य जाहिरातीचे फायदे कोणते ? ८
९. (अ) जाहिरातीतील मजकूर म्हणजे काय ? चांगल्या मजकूराचे आवश्यक गुण लिहा. ८
 (ब) जाहिरातीमधील 'चित्रदृश्य' म्हणजे काय ? चांगल्या 'चित्रदृश्याचे' आवश्यक गुण स्पष्ट करा. ८
१०. (अ) ग्राहकांची अदलाबदल म्हणजे काय ? त्याची कारणे कोणती ? ८
 (ब) खरेदीप्रेरणा व विक्री योग्य मुद्दे यामधील फरक स्पष्ट करा. ८
११. (अ) जाहिरात संस्थेची व्याख्या द्या. त्याची कार्ये स्पष्ट करा. ८
 (ब) जाहिरातीच्या विरूद्ध केलेले महत्त्वाचे टीकात्मक परीक्षण स्पष्ट करा. ८
१२. टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) :- १८
 (अ) चांगले घोष वाक्य (ब) फसव्या जाहिराती
 (क) ग्राहकांचे प्रकार (ड) माध्यम नियोजन
 (इ) आकाशवाणीवरील जाहिरात (फ) जाहिरातीच्या रचनेचे प्रकार.

- N.B. : (1) Attempt all questions.
(2) **Figures** to the right indicate full marks.
(3) Tie answer-book of both the sections together.

Section I

1. Define 'Agreement'. Distinguish between an agreement and a contract. 14

OR

 Write short notes on any three :-
 (a) Quasi Contract (b) Free Consent
 (c) Capacity to Contract (d) Novation
 (e) Ways of Discharge of Contract.
2. Explain the different methods of termination of Contract of Agency. 12

OR

 Write short notes on any two :-
 (a) Duties of a Bailor (b) Contract of Indemnity
 (c) Rights of a Surety (d) Types of Guarantee.
3. State, in detail, the various ingredients of a sale. 12

OR

 Write short notes on any two :-
 (a) Agreement to sell (b) Types of Goods
 (c) Stoppage in transit (d) Principles of 'CAVEAT EMPTOR'.
4. Define a Bill of Exchange. In what respect does it differ from a Promissory Note ? 12

OR

 Write short notes on any two :-
 (a) Types of cheques (b) Endorsement in Blank
 (c) Holder-in-due course (d) Types of Hundis.

Section II

5. Define a Company and distinguish it from the Partnership firm. 15

OR

 Write short notes on any three :-
 (a) Doctrine of Ultra vires (b) Prospectus
 (c) Public Company (d) Powers of Directors
 (e) Articles of Association.
6. Discuss the various modes of dissolution of a firm. 13

OR

 Write short notes on any two :-
 (a) Duties of a Partner (b) Goodwill
 (c) Expulsion of a Partner (d) Admission of a minor as a Partner.
7. What are the rights, duties and liabilities of a member of a Co-operative Society ? 12

OR

 Write short notes on any two :-
 (a) Removal of Managing Committee (b) Special General Meeting
 (c) Bye laws (d) Inquiry by Registrar.
8. What do you mean by 'Consumer Dispute' ? State the measures provided for solving consumer dispute. 10

OR

 Write short notes on any two :-
 (a) Unfair Trade practices (b) Consumer Goods
 (c) District Forum (d) Complainant.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडवा.
 (२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 (३) दोन्ही विभागांच्या उत्तर-पत्रिका एकत्र जोडाव्यात.

विभाग १

१. करारनामाची व्याख्या करा. करारनामा आणि करार यामधील फरक स्पष्ट करा. १४
किंवा
 कोणत्याही तीनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) तादृश्य करार (ब) मुक्त संमती
 (क) करार करण्यास लागणारी पात्रता (ड) करार नूतनीकरण
 (इ) करार समाप्तीचे विविध मार्ग.
२. प्रतिनिधीत्व कराराच्या बरखास्तीच्या वेगवेगळ्या पध्दती सांगा. १२
किंवा
 कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) निक्षेप दात्याची कर्तव्ये (ब) नुकसान भरपाईचे करार
 (क) हमीदाराचे हक्क (ड) हमीचे प्रकार.
३. माल विक्रीची विविध वैशिष्ट्ये विस्तारपूर्वक सांगा. १२
किंवा
 कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) विक्रीचा ठराव (ब) वस्तूचे प्रकार
 (क) अर्थ वाटेवर थांबवणे (ड) खरेदीदार सावधान तत्व.
४. हुंडीची व्याख्या करा. कोणकोणत्या बाबतीत हुंडी वचन चिह्नीपेक्षा वेगळी आहे ? १२
किंवा
 कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) चेकचे प्रकार (ब) कोरे पृष्ठांकन
 (क) यथाविधी धारके (ड) हुंडीचे प्रकार.
- विभाग २
५. कंपनीची व्याख्या करा आणि तिचा व भागीदारी यामधील फरक स्पष्ट करा. १५
किंवा
 कोणत्याही तीनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) मर्यादित पब्लिकली कृतीची तत्वे (ब) परिचय पत्र
 (क) सामाजिक कंपनी (ड) संचालकांचे अधिकार
 (इ) नियमावली.
६. भागीदारी संस्थेच्या विसर्जनाच्या विविध पध्दतीची चर्चा करा. १३
किंवा
 कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) भागीदाराची कर्तव्ये (ब) धंद्याचे नावलौकिक
 (क) भागीदाराचे निरकासन (ड) अवयस्क/अज्ञान भागीदाराचा भागीदारीत प्रवेश.
७. सहकारी संस्थेच्या सदस्यांचे अधिकार, कर्तव्य आणि जबाबदारी कोणती ? १२
किंवा
 कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) व्यवस्थापन समिती बरखास्त किंवा रद्द करणे (ब) विशेष सर्वसाधारण सभा
 (क) नियमावली (ड) निबंधकाची चौकशी.
८. ग्राहक तंटा म्हणजे काय ? ग्राहक तंटे निवारणार्थ कायद्यात कोणते उपाय निहित आहेत ? १०
किंवा
 कोणत्याही दोनवर संक्षिप्त टिपा लिहा :-
 (अ) अनुचित व्यापारी प्रथा (ब) ग्राहकासाठी वस्तु
 (क) जिल्हा न्यायालय (District Forum) (ड) तक्रारदार.

SYB COM
Foundation Course - Paper II

April 2009

VI-Ma-09-101

Con. 9-09.

(3 Hours)

TT-5325

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Attempt any **three** questions from **each** section.
(2) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.

Section I

1. (a) Write a note on the life of primitive man as a foodgatherer and hunter. 8
(b) Describe the importance of invention of fire. 8
2. (a) Explain the contributions of Greeks and Indians in the field of Medicine. 8
(b) Describe the contributions of Arabs in the field of Astronomy and Mathematics. 8
3. (a) Account for the rise of feudal society in Europe. 8
(b) Explain the meaning and features of Renaissance. 8
4. (a) Discuss the applications of Laser Technology. 8
(b) Explain the contribution of Sir C. V. Raman and S. Chandrashekhar. 8
5. (a) Explain the factors raising agricultural productivity. 8
(b) Describe the use of Computer Technology. 8
6. Write short notes on any **three** of the following :- 18
 - (a) Invention of wheel
 - (b) Magic and Religion
 - (c) Town Planning in Indus Valley Civilization
 - (d) Emergence of Urban Society
 - (e) Scientific Method .

Section II

7. (a) What are natural resources ? Explain its need for conservation. 8
(b) What are the causes and consequences of Deforestation ? 8
8. (a) Explain the good and bad effects of Urbanization. 8
(b) Describe Air and Water related diseases. 8
9. (a) Discuss the role of NGOs in creating environmental awareness in people. 8
(b) "Slums are increasing every year in India". Explain the causes. 8
10. (a) Explain the effect of Nuclear Development on Environment and Health. 8
(b) Elaborate the progress of Nuclear Technology in the field of medicines. 8
11. (a) Explain the problems of displacement arising due to developmental projects. 8
(b) Discuss the causes and effects of Air Pollution. 8
12. Write short notes on any **three** of the following :- 18
 - (a) Forest Management
 - (b) Water Pollution
 - (c) Desertification
 - (d) Importance of Sanitation
 - (e) Soil Conservation.

[TURN OVER

- सूचना : (१) प्रत्येक विभागातून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 (२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शविताने.
 (३) आवश्यक वाटल्यास इंग्रजी प्रश्न-प्रतिका पहावी.

विभाग १

१. (अ) प्राचीन काळातील मानवाचा आहार संग्रह व शिकार यांच्या संदर्भात टीप लिहा. ८
 (ब) अग्नीच्या शोधाच्या महत्वाचे वर्णन करा. ८
२. (अ) वैद्यकशास्त्रामधील ग्रीक आणि भारतीयच्या सहभागाचे वर्णन करा. ८
 (ब) खगोलशास्त्र व गणितशास्त्र यांमधील अरबांच्या सहभागाचे वर्णन करा. ८
३. (अ) युरोपमधील संरंजमशाहीच्या उदयाचा आढावा घ्या. ८
 (ब) प्रबोधनांचा आर्ष आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ८
४. (अ) लेजर तंत्रज्ञानाचे उपयोग सांगा. ८
 (ब) सी. व्ही. रमन आणि एस्. चंद्रशेखर यांचे कार्य स्पष्ट करा. ८
५. (अ) कृषी उत्पादकता वाढविण्यासाठी जबाबदार असणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा. ८
 (ब) संगणक तंत्रज्ञानाचे उपयोग सांगा. ८
६. खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर टिपा लिहा :- १८
 (अ) चाकाचा शोध (ब) जादू आणि धर्म
 (क) शिशू संरक्षणीतील नागरी नियोजन (ड) नागरी समाजाच्या उदयाची कारणे
 (इ) वैज्ञानिक पध्दती.

विभाग २

७. (अ) नैसर्गिक साधनसंपत्ती कोणती आहे ? त्याचे संवर्धन करण्याची गरज स्पष्ट करा. ८
 (ब) निर्बनीकरणची कारणे आणि परिणाम कोणते ? ८
८. (अ) शहरीकरणचे चांगले आणि वाईट परिणाम स्पष्ट करा. ८
 (ब) हवा, पाणी यांच्याद्वारे उद्भवणाऱ्या रोगांसाठीचे वर्णन करा. ८
९. (अ) लोकांमध्ये पर्यावरणविययक जागृती निर्माण करण्यातील अशाशक्तीय संघटनांचे सहभाग स्पष्ट करा. ८
 (ब) "प्रत्येक वर्षी झोपडपट्ट्यांची संख्या भारतात वाढत चाललेली आहे" कारणे लिहा. ८
१०. (अ) अणुविकासाचा पर्यावरण आणि आरोग्य यावर कोणता परिणाम होतो ? स्पष्ट करा. ८
 (ब) औषध उत्पादनात अणुविकास तंत्राचे प्रगती विवरण करा. ८
११. (अ) विकास प्रकल्पामुळे निर्माण होणाऱ्या स्थलांतरितांच्या समस्यांची चर्चा करा. ८
 (ब) हवाप्रदूषणाचे कारणे आणि परिणाम यांची चर्चा करा. ८
१२. खालीलपैकी कोणत्याही तीनवर टिपा लिहा :- १८
 (अ) वन व्यवस्थापन (ब) जलप्रदूषण
 (क) वाळवंटीकरण (ड) स्वच्छतेचे महत्त्व
 (इ) मृदासंवर्धन.

SYB COM
Business Economics - Paper II

April 2009

Con. 8 & (a)-09.

(OLD COURSE)
(3 Hours)

TT-5375

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Question Nos. 1 and 6 are compulsory.
(2) Attempt any two questions from the remaining questions from each section.
(3) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. (a) Define the following concepts :-	6
(i) Effective demand (ii) Public debt.	
(b) Distinguish between :-	6
(i) Induced Investment and Autonomous Investment.	
(ii) Tax Revenue and Non-tax Revenue.	
(c) Comment on the following statements :-	6
(i) World bank settled the problems of International liquidity.	
(ii) Full employment is the objective of Fiscal Policy.	
2. (a) Explain the life cycle hypothesis.	8
(b) Analyse the concept and working of the multiplier.	8
3. (a) Discuss the constituents of money supply.	8
(b) Explain the liquidity preference theory of interest.	8
4. (a) Explain the various types of inflation.	8
(b) Discuss the objectives of monetary policy.	8
5. Write notes on any two of the following :-	16
(a) Circular flow of income in closed economy.	
(b) Factors affecting the MEC.	
(c) Effects of inflation.	
(d) Derivation of IS Curve.	

Section II

6. (a) Define the following concepts :-	6
(i) Balance of Payments (ii) Terms of Trade.	
(b) Distinguish between :-	6
(i) Free trade v/s protective trade.	
(ii) Tariff and Non-tariff barriers.	
(c) Comment on the following statements :-	6
(i) Balance of Payments always balances.	
(ii) A quota implies a limitation on the quantity of imports.	
7. (a) Explain the causes of disequilibrium in balance of payments.	8
(b) Discuss the types of disequilibrium in the balance of payments.	8
8. (a) Analyse the objectives of exchange control.	8
(b) Briefly explain the Purchasing Power Parity Theory.	8
9. (a) Explain the gains from trade.	8
(b) Discuss the role of protection in developing countries.	8
10. Write notes on any two of the following :-	16
(a) Structure of BOP	
(b) Types of Terms of Trade	
(c) Objectives of IMF	
(d) SAARC.	

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ व ६ अनिवार्य आहेत.
 (२) उर्वरित प्रश्नांमधून प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (३) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. (अ) पुढील संकल्पनांच्या व्याख्या द्या :- ६
 (१) प्रभावी मागणी (२) सार्वजनिक कर्ज.
 (ब) भेद स्पष्ट करा :- ६
 (१) प्रेरित गुंतवणूक आणि स्वायत्त गुंतवणूक.
 (२) कर महसूल आणि बिगर कर महसूल.
 (क) पुढील विधानांवर भाष्य करा :- ६
 (१) जागतिक बँक आंतरराष्ट्रीय रोखतेचा प्रश्न सोडविते.
 (२) पूर्ण रोजगार हे राजकोषीय धोरणाचे उद्दिष्ट आहे.
२. (अ) जीवन चक्र परिकल्पना स्पष्ट करा. ८
 (ब) गुणकाची संकल्पना आणि कार्यपध्दतीचे विवेचन करा. ८
३. (अ) मुद्रा पुरवठ्याच्या घटकाची चर्चा करा. ८
 (ब) व्याजाचा रोखता प्राधान्य सिध्दांत स्पष्ट करा. ८
४. (अ) चलनवाढीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. ८
 (ब) मौद्रिक धोरणाच्या उद्दिष्टांची चर्चा करा. ८
५. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १६
 (अ) बंदिरत अर्थव्यवस्थेतील उत्पन्नाचा चक्राकार प्रवाह
 (ब) भांडवलाच्या सिमांत लाभ क्षमतेवर परिणाम करणारे घटक
 (क) भाववाढीचे परिणाम
 (ड) बचत गुंतवणूक (IS) वक्राचा उगम.

विभाग २

६. (अ) पुढील संकल्पनांच्या व्याख्या द्या :- ६
 (१) व्यवहार शेष (२) व्यापार शर्ती.
 (ब) भेद स्पष्ट करा :- ६
 (१) मुक्त व्यापार आणि संरक्षित व्यापार.
 (२) प्रशुल्क आणि प्रशुल्केतर अडथळे.
 (क) पुढील विधानांवर भाष्य करा :- ६
 (१) व्यवहार शेष नेहमी असमतोलात असतो.
 (२) अग्र्यंश संख्यात्मक आघातीच्या मर्यादावर अमल करतो.
७. (अ) व्यवहार शेषातील असमतोलाची कारणे स्पष्ट करा. ८
 (ब) व्यवहार शेषातील असमतोलाच्या प्रकाराची चर्चा करा. ८
८. (अ) विनिमय नियंत्रणाच्या उद्दिष्टांचे विवेचन करा. ८
 (ब) खरेदी शक्ती समता सिध्दांत संक्षेपात स्पष्ट करा. ८
९. (अ) व्यापारापासून मिळणारे लाभ स्पष्ट करा. ८
 (ब) विकसनशील अर्थव्यवस्थेत संरक्षणाच्या भूमिकेची चर्चा करा. ८
१०. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १६
 (अ) व्यवहार शेषाची रचना (ब) व्यापार शर्तीचे प्रकार
 (क) नाणे निधीची उद्दिष्टे (ड) सार्क (SAARC)

Con. 8 (a)-09.

3
(REVISED COURSE)
(3 Hours)

TT-5375

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Question Nos. 1 and 6 are compulsory.
(2) Attempt any two questions from the remaining questions from each section.
(3) Figures to the right indicate full marks.

Section I

1. (a) Define the following concepts :- 6
(i) Business cycle (ii) Full employment.
- (b) Distinguish between :- 6
(i) Direct taxes and Indirect taxes.
(ii) Monetary Policy and Fiscal Policy.
- (c) Comment on the following statements :- 6
(i) Every loan creates a deposit.
(ii) Money supply is a complex phenomenon.
2. (a) Explain Keynes' Psychological law of consumption. 8
(b) Briefly discuss the factors influencing consumption function. 8
3. What is investment ? Explain the different types of Investment. 16
4. (a) Explain the causes of inflation in India. 8
(b) Suggest suitable measures to control inflation. 8
5. Write notes on any two of the following :- 16
(a) Phases of Trade Cycle.
(b) Constituents of Money supply.
(c) Factors affecting MEC.
(d) Liquidity Preference theory of Interest.

Section II

6. (a) Define the following concepts :- 6
(i) Statutory Liquidity ratio (ii) Mutual Fund.
- (b) Distinguish between :- 6
(i) Money Market and Capital Market.
(ii) Spot Exchange Rate and Forward Exchange Rate.
- (c) Comment on the following statements :- 6
(i) The Call Money Market is the Sensitive Part of Organised Money Market.
(ii) Credit creation is one of the important functions of a commercial bank.
7. Explain in detail the functions of RBI. 16
8. (a) Explain the objectives of monetary policy of RBI. 8
(b) Discuss the role of capital market in economic development. 8
9. (a) Analyse the recent developments in capital market in India. 8
(b) Explain the functions of foreign Exchange Market. 8
10. Write notes on any two of the following :- 16
(a) Performance of commercial banks since nationalisation.
(b) Features of Indian money market.
(c) Structure of capital markets in India.
(d) RBI intervention and exchange rate management.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ व ६ अनिवार्य आहेत.
 (२) उर्वरित प्रश्नांमधून प्रत्येक विभागातून कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
 (३) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. (अ) पुढील संकल्पनांच्या व्याख्या द्या :- ६
 (१) व्यापार चक्र (२) पूर्ण रोजगार.
 (ब) भेद स्पष्ट करा :- ६
 (१) प्रत्यक्ष कर आणि अप्रत्यक्ष कर.
 (२) मौद्रिक धोरण आणि राजकोषीय धोरण.
 (क) पुढील विधानांवर भाष्य करा :- ६
 (१) प्रत्येक कर्ज ठेव निर्माण करते.
 (२) मुद्रा पुरवठा एक गुतागुतीची बाब आहे.
२. (अ) केन्सचा मानसशास्त्रीय उपभोगाचा नियम विशद करा. ८
 (ब) उपभोग फलनावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा. ८
३. गुंतवणूक म्हणजे काय ? गुंतवणूकीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. १६
४. (अ) भारतातील चलनवाढीची कारणे स्पष्ट करा. ८
 (ब) चलनवाढ नियंत्रणासाठी सुयोग्य उपाय सूचवा. ८
५. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १६
 (अ) व्यापार चक्राच्या अवस्था
 (ब) मुद्रा पुरवठ्याचे घटक
 (क) भांडवलाच्या सिमांत लाभक्षमतेवर परिणाम करणारे घटक
 (ड) व्याजाचा रोखता प्राधान्य सिध्दांत.

विभाग २

६. (अ) पुढील संकल्पनांच्या व्याख्या द्या :- ६
 (१) वैधानिक रोखता प्रमाण (२) परस्पर निधी.
 (ब) भेद स्पष्ट करा :- ६
 (१) नाणे बाजार आणि भांडवल बाजार.
 (२) हजर विनिमय दर आणि वायदा विनिमय दर.
 (क) पुढील विधानांवर भाष्य करा :- ६
 (१) संघटित नाणे बाजाराचा संवेदनशील घटक अविलंबित नाणे बाजार आहे.
 (२) व्यापारी बँका पत निर्मिती करण्याचे महत्त्वपूर्ण कार्य करतात.
७. भारतीय रिजर्व्ह बँकेची कार्ये सविस्तर विशद करा. १६
८. (अ) रिजर्व्ह बँकेच्या मौद्रिक धोरणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा. ८
 (ब) आर्थिक विकासात भांडवल बाजाराच्या भूमिकेची चर्चा करा. ८
९. (अ) भारतातील भांडवल बाजारातील सद्याच्या प्रगतीचे विवेचन करा. ८
 (ब) विदेशी विनिमय बाजाराची कार्ये विशद करा. ८
१०. पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :- १६
 (अ) राष्ट्रीयीकरणापासून व्यापारी बँकांची कामगिरी
 (ब) भारतीय नाणे बाजाराची वैशिष्ट्ये
 (क) भारतातील भांडवल बाजाराची रचना
 (ड) विनिमय दर व्यवस्थापन आणि रिजर्व्ह बँकेचा हस्तक्षेप.

SYB COM
Economic System

APR 2009

Con. 13-09.

(3 Hours)

TT-5257

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) Attempt any **three** questions.
(2) Tie the **two** sections **together**.
(3) **Figures** to the right indicate **full marks**.

Section I

1. (a) Explain the meaning and functions of economic system. 8
(b) Discuss the factors which influence economic system. 8
2. (a) Explain the main features of American Capitalism. 8
(b) Discuss how the role of government is significant in market oriented economy. 8
3. "The seed of destruction is inherent in capitalism itself". Explain this statement in terms of Marxian view on break down of capitalism. 16
4. Explain the concept of Welfare State. Discuss the various welfare measures adopted by U. K. in the second half of 20th Century. 16
5. Explain the concept of American capitalism and discuss the welfare measures adopted by America in second half of the 20th Century. 16
6. Write short notes on any **two** :- 18
 - (a) Surplus Value
 - (b) Socialism
 - (c) Materialistic interpretation of history
 - (d) Trusteeship principal.

Section II

7. Explain the following :- 8
 - (a) Economic Freedoms 8
 - (b) Gorbochev's Reforms in Former Soviet Union.
8. Discuss the institutional framework of Economic planning in Russia and describe its achievements. 16
9. Economic Growth, efficiency and distribution of income are important criteria for evaluating performance of capitalism. - Discuss. 16
10. (a) To what you call the mixed economy ? 4
(b) Explain the characteristics of mixed economy in India. 8
(c) Point out the changing role of private sector in India. 4
11. (a) Explain the incentives and their role in different economic systems. 8
(b) What are the incentives available in capitalist economy ? 8
12. Write short notes on any **two** :- 18
 - (a) Free Trade Policy
 - (b) Democratic Socialism
 - (c) Efficiency in Economic Systems
 - (d) Transition of Socialist China.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : (१) प्रत्येक विभागातून कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
 (२) दोन्ही विभाग एकत्र बांधा.
 (३) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

विभाग १

१. (अ) अर्थव्यवस्थेचा अर्थ सांगून तिची कार्ये स्पष्ट करा. ८
 (ब) अर्थव्यवस्थेवर प्रभाव टाकणाऱ्या घटकांची चर्चा करा. ८
२. (अ) अमेरिकन भांडवलशाही अर्थव्यवस्थेची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. ८
 (ब) बाजाराधिष्ठित अर्थव्यवस्थेतील सरकारची भूमिका किती महत्त्वपूर्ण आहे त्याची चर्चा करा. ८
३. "भांडवलशाहीत स्वतःच्या नाशाची बिजे पेरलेली असतात." या मार्क्सच्या विधानाचे भांडवलशाहीच्या पतनाच्या दृष्टीकोनातून स्पष्टीकरण द्या. १६
४. कल्याणकारी राज्याची संकल्पना स्पष्ट करा तसेच विसाव्या शतकाच्या उत्तरार्धात इंग्लंडने जे विविध कल्याणकारी उपाय योजले त्यांची चर्चा करा. १६
५. अमेरिकन भांडवलशाहीची संकल्पना स्पष्ट करून अमेरिकेने २० व्या शतकाच्या उत्तरार्धात जे विविध कल्याणकारी उपाय योजले ते स्पष्ट करा. १६
६. खालीलपैकी दोहोंवर टिपा लिहा :- १८
 (अ) अतिरिक्त मूल्य
 (ब) समाजवाद
 (क) इतिहासाची भौतिकवादी मिमांसा
 (ड) विश्वस्ततेचे तत्त्व.

विभाग २

७. खालील विचार स्पष्ट करा :- ८
 (अ) आर्थिक स्वातंत्र्य
 (ब) मुळच्या रशियामधील गोर्बाचेव सुधारणा. ८
८. रशियातील आर्थिक नियोजनाच्या संस्थात्मक आराखड्याची चर्चा करा आणि त्या अर्थव्यवस्थेच्या फलश्रुतीचे वर्णन करा. १६
९. "आर्थिक वाढ, कार्यक्षमता व उत्पन्नाचे वाटप या भांडवलशाहीतील कृतीचे परीक्षण करणाऱ्या तीन कसोट्या आहेत." चर्चा करा. १६
१०. (अ) मिश्रअर्थव्यवस्था कशातला म्हणतात ? ४
 (ब) भारतातील मिश्रअर्थव्यवस्थेच्या वैशिष्ट्यांचे स्पष्टीकरण द्या. ८
 (क) खाजगी क्षेत्राच्या भूमिकेतील भारतीय मिश्रअर्थव्यवस्थेतील बदल स्पष्ट करा. ४
११. (अ) विविध अर्थव्यवस्थेतील प्रेरणांची भूमिका स्पष्ट करा. ८
 (ब) भांडवलशाहीतील विविध प्रेरणा कोणत्या ? ८
१२. खालीलपैकी दोहोंवर टिपा लिहा :- १८
 (अ) मुक्त व्यापार धोरण
 (ब) लोकशाही समाजवाद
 (क) अर्थव्यवस्थेतील कार्यक्षमता
 (ड) समाजवादी चीनचे स्थित्यंतर.